

Jeppe Kragelunds translokationstale

Taler

Jeppe Kragelund
Rektor på Alssundgymnasiet

Dato

24. juni 2022

Sted

Alssundgymnasiet,
Sønderborg

Kære studenter

Fantastisk at skue ud over et hvidt hav af studenterhuer.

De sidste lektier er lavet.

Den sidste aflevering er uploadet.

Den sidste regning i kantinen er betalt. Ja, ok måske et par enkelte mangler, men det får vi styr på i morgen. Kantinen er åben.

Eksamensforberedelsen erstattes nu af studentergilder og studenterkørsel. Fejres skal I.

Men hvad er det egentlig, vi fejrer? At noget er slut?

Endelig slut? Med tryk på endelig.

Forhåbentlig ikke.

Mine kolleger og jeg håber, at I har haft en god og givende gymnasietid. Vi har nydt tiden sammen med jer.

I skaber mening i vores arbejdsliv. Det er et privilegium at være en del af den udvikling, som I har gennemgået de sidste tre år, både fagligt og personligt.

Hver hue sin historie.

Jeres veje til huen har været forskellige, og jeres veje herfra vil være forskellige.

Inden længe opløser det hvide hav sig. Som små skibe sejler I fra havn. Klar til at erobre verden.

At rejse er at bevæge sig, at flytte sig fra noget kendt til noget ukendt. Fremmede destinationer venter.

I rejser ud i fremtiden. En fremtid, som for os alle er ukendt. Det kan virke

skræmmende, men med studenterhuen som symbol på erhvervede faglige færdigheder, kompetencer og dannelse, har I den bedst mulige last med jer ombord til den videre uforudsigelige rejse.
Ingen kan forudsige morgendagens søgang.
Nogle vil opleve storme, andre lette briser.

Nyd solopgange de dage, hvor skyerne tillader det.
Kryb i læ i kabyssen, når uvejret rammer.
Solen vender tilbage. I morgen er der også en dag.

Lad os få lagt fra land.

Ikke langt fra kysten bryder et klippeskær havoverfladen som hjattænder klar til at rive skroget op på vores skib. Fake news, konspirationsteorier og disrespekt for videnskab kommer os truende i møde. En skibslast med faglighed og viden baseret på generationers arbejde kan med ét være tabt.

Den moderne verden, herunder vores høje levestandard, er resultatet af videnskabelige landvindinger gennem generationer. Derfor bekymrer det mig dybt, når viden og kritisk tænkning er under angreb.

De sociale medier har givet alle, høj som lav, rig som fattig, en hidtil uset mulighed for at komme til orde, men desværre hjemsøges sociale medier af ekkokamre, hvor kritisk tænkning er den direkte billet til udgangen.

Holdninger, meninger ja selv veldokumenteret data, som ikke passer ind i gruppens forudindtagede opfattelse, bandlyses. Ekkokammerets verdensorden er opretholdt. Gruppen ved bedst. "Sandheden" er besluttet på forhånd. Dejligt mageligt, men gift for udvikling af vores samfund og vores muligheder for at finde løsninger på morgendagens problemer som fx klimakrisen.

Vores demokrati og vores velstand er baseret på viden og dannelse i form af kritisk tænkning. Vi skal være opsøgende for argumenter og data baseret på videnskabelige undersøgelser.

I har gennem jeres studentertid lært at være kritisk tænkende. I har lært, at alle udsagn ikke har samme gyldighed. I har lært at se en sag fra flere sider, at udfordre et synspunkt og at tage afsæt i data, fakta og tilgængelig empiri.

Lad mig sige det lige ud: Studenterhuen og sølvpapirshatten har IKKE samme værdi.

Men trods jeres viden er skæret, som venter forude, skarpt.

Tonen er hård og presset massivt.

Skæret kræver en sikker hånd at navigere udenom, men med en student ved roret vover jeg godt, at vi sejler lidt tættere på, så vi sammen kan få viden om den fare, som lurder.

Et orange skær dukker op som det første.

Trump, Donald Trump tidligere leder af verdens mægtigste demokrati, og måske kommende leder, underminerer den kritiske debat ved ikke at gå ind i den. Ethvert udsagn, også videnskabelige velbegrundede data, undermineres gennem Trumps egne fortællinger skabt til lejligheden.

Trump skabte, om end dygtigt, sin egen parallelle verden, hvor der bevidst ikke var plads til kritisk tænkning og viden baseret på empiri.

Vi kan gennemskue hans kommunikative strategi, men det tyder på, at det kniber for store dele af den amerikanske befolkning med polarisering, konflikt og vold til følge. Et statskup i verdens mægtigste demokrati var meget tæt på at blive en realitet med stormen på Kongressen den 6. januar sidste år.

Trump's vedvarende udokumenterede påstande om massiv valgsvindel havde ikke hold i virkeligheden, men skaden var sket. Ekkokammeret lader sig ikke forstyrre af fakta.

Grundlaget for en borgerkrig er lagt.

Herhjemme er vi ikke helt så hårdt ramt, men desværre ses nu samme tendenser som i USA. En mester i udøvelse af trumpisme er Inger Støjberg, som konsekvent har forsøgt at vildlede befolkningen med begrebet barnebrudskommissionen - skønt rigsretssagen overhovedet ikke handlede om barnebrude, men om brud på ministeransvarsloven.

Ovenstående handler ikke om politiske ståsteder, men er to eksempler på

eklatante overgreb på noget af det dyrebareste vi har: Søgen efter sandhed og forståelse gennem brug af empiri og kritisk tænkning.

Min bekymring er ikke blevet mindre, efter jeg for nylig hørte programmet "Ellen Imellem" på Danmarks Radio. Danmarks Radio, som i parentes bemærket er en skattefinansieret samfundsinstitution, som i lighed med gymnasierne skal være med til at sikre oplysning, dannelse og indsigt til borgerne, valgte i stedet at udfordre tilliden til faktuel viden.

I programmet inviteres intetanende faglige specialister til at tale med en journalist – troede de. Journalisten var nemlig kun mikrofonholder for forskellige konspiratoriske tænkere, sølvpapirshatte.

Danmarks Radio undskylder sig efterfølgende med, at programmet blot var satire. Vel var det ej. Programmet lavede en farlig sammenblanding af holdninger og af viden.

Danmarks Radio gør sig hermed skyldig i et overgreb på en videnskabelig søgen efter sandhed for at vinde opmærksomhed og større lyttertal. Bekymrende i en tid, hvor den offentlige debat er udsat for et generelt faldende oplysningsniveau.

Astrofysiker og professor ved Niels Bohr Instituttet, Anja Andersen, var en af de forskere, som blev udnyttet i programmet. Fra Anna Andersens vrede over, at seriøs og videnskabelig viden var blevet nedgjort, udsprang følgende meget præcise citat:

Viden er fandeme ikke et synspunkt.

Kære studenter. Skriv dette citat *Viden er fandeme ikke et synspunkt* bag øret eller i studenterhuen, for vi kan ikke løse morgendagens udfordringer med *synsninger* eller selvopfundne "sandheder".

Når studenterhuen lægges væk om nogle uger, så lov mig, at I holder fast i den dannelse i form af kritisk tænkning, som I nu har fået med jer. Jeres dannelse og faglighed er en forudsætning for et udviklende og velfungerende demokratisk

samfund med fred, lov og orden til gavn for os alle.

Lad os hylde oplyst uenighed, mens vi sætter kurs mod næste del af skæret.

Under jeres forberedelser til denne rejse oplevede I om nogen, hvordan hverdagens selvfølgeligheder pludselig kan forsvinde. Jeres vej til studentehuen har været brolagt med mundbind, håndsprit og restriktioner.

Det kræver en del at tage en studentereksamen, og det bliver ikke lettere af, at I har skullet indordne jer under coronarestriktioner og en meget anderledes hverdag. Gennem store dele af jeres studentertid har I været afskåret fra sociale kontakter, som normalt er en meget stor del af ungdomslivet og dermed også livet på et gymnasium. Og ja at deltage i virtuel undervisning er ved Gud ikke altid lige nemt. Derfor et ekstra stort klap på skulderen til jer.

Når uforudsigeligheden tager over ved roret, kan det være godt at huske tilbage på, hvordan hverdagens selvfølgeligheder pludselig kan forsvinde.

I dag er en festdag. Corona eller ej, I kom ud på den anden side. Og falder I over en jobannonce i den næste havn, hvor omstillingsparathed efterspørges, så træk på smilebåndet og skriv: Student fra coronatiden.

Mens coronavirus bogstaveligt talt forsvandt som dug for solen i hvert fald for en tid, så brød en torden løs. Udløst af Putins bomber. Bomberne falder i Ukraine, men rammer os alle. Den gamle verdensorden står i ruiner som boligblokke i Ukraine.

Putins invasion af Ukraine er en frygtelig handling. Alle var vi påvirket af den forfærdelige nyhed om Putins invasion. Afmagt, frustration og frygt fyldte, men blev af jer omsat til handling. I fik arrangeret en "Ukraine-uge", som havde til formål at lære os alle om situationen i Ukraine samt samle penge ind til den krigshærgede ukrainske befolkning. Tak til jer alle for dette initiativ.

Det er en styrke at kunne omsætte afmagt til handling.

I klarer at navigere udenom skæret, det er jeg sikker på.

Horisonten står ubrudt. Friheden og fremtiden synes ubegrænset, men

tidsånden er med om bord. Den sejler man ikke fra.

Fra tidsånden lyder:

Sæt sejl

Fremad

Fremad

Du skal videre i verden. Du skal nå næste havn - og gerne lidt hurtigt.

Kom nu

Spild ikke din tid.

Spild ikke dine evner.

Spild ikke dine chancer.

Du.

Du, fra et af de rigeste lande i verden.

Du, fra mulighedernes generationen.

Du, så fin og oplyst med studenterhuen - hvis ikke netop *du* skal sejle forrest, hvem skal så?

Just do it lyder det i en reklame fra Nike, men er der reelt så meget "just" over det?

Flere undersøgelser peger på stigende mistrivsel hos unge. En bekymrende udvikling og umiddelbart et paradoks, når der er tale om den generation, som gennem tiden har haft flest muligheder og mest velstand.

Christian Hjortkær, underviser på Silkeborg Højskole, taler om unges følelse af utilstrækkelighed.

"Hvis bedre er muligt, så er godt ikke godt nok".

Citatet stammer fra en ung pige, Line fra serien *De perfekte piger*, som blev vist på DR i 2015. Line har sat citatet op på sin computerskærm, så hun hele tiden kan minde sig selv om at gøre tingene så godt som muligt.

Umiddelbart lyder det jo godt og fornuftigt. Det er vel godt at stræbe efter at

være omhyggelig, at gøre sine ting godt, at sætte sig et mål, som man gerne vil nå.

Ja, det *er* godt at være ambitiøs og målrettet, det er i sig selv ikke et problem. Problemet opstår, når de krav, man stiller til sig selv, er uopnåelige

“Hvis bedre er muligt, så er godt ikke godt nok”.

Citatet er uopfyldeligt. For bedre er jo altid muligt. Du kan altid gøre lidt mere ud af lektierne, du kan altid træne lidt mere, du kan altid være lidt mere social, du kan altid osv. osv.

I unge er en af de mest pligtopfyldende generationer gennem tiden, og når I samtidig sætter krav op for jer selv, som er uopnåelige, så opstår der en følelse af skam og utilstrækkelighed. En skam over ikke at leve op til idealer og visioner i mulighedernes samfund. *Du kan, hvad du vil*, lyder et andet slogan. Følelsen af skam og utilstrækkelighed danner grobund for stress, angst og psykiske diagnoser, som vi desværre ser stigende tegn på hos *mulighedernes generation*.

Paradokset er desværre en kendsgerning.

I unge er et produkt af det omkringliggende samfund. Tidsånden følger jer.

Tidligere var opdragelse præget af *forbud* kendt som ”kæft, trit og retning”. ”Hertil og ikke længere”. Det er nemt at afkode, hvornår et forbud er efterlevet, dvs. hvornår man har gjort det godt nok. I dag er forbud erstattet med *påbud* med moralsk tiltale.

”Hertil og ikke længere” er byttet ud med ”gå så langt, som du kan” og ofte med tilføjelsen: ”Du kan gå langt, hvis du bare vil, hvis du bare vil det nok”.

Påbud kan også være følelsesmæssige. Mange genkender at blive sendt afsted fx på en rejse med velmenende ord som: ”Nyd det nu”.

En boblende følelse af utilstrækkelighed dukker op, når vi præsenteres for moralske eller følelsesmæssige påbud.

Med et følelsesmæssigt påbud opstår der en forventning om, at man skal have lyst til det, man laver. Og gerne hele tiden. Er jeg forkert, utaknemmelig, utilstrækkelig, hvis jeg ikke nyder, som jeg er blevet det påbudt?

Det er en utopi, at vi kan træffe valg fx i forhold til videre studie, arbejde, familie eller venner uden modgang, konflikter og hvor "nyd det" fortrænges af slid, udholdenhed og måske endda smerte.

Igen en uopfyldelig forventning, som er endnu et bidrag til mistrivsel.

På længere rejser er der ikke kun solskinsvejr.

Der er dage, hvor det - undskyld mit franske - bare pisser ned fra morgen til aften.

Sådan er livet, også.

Det er godt at sætte sig mål,
det er godt at have ambitioner,
det er godt med idealer.

Men sejlet flænses, når idealer opfattes som mål.

Idealer er jo netop idealer og ikke noget, som skal opfyldes.

Forveksler du idealer med mål, vil du føle dig svag og utilstrækkelig.

I er også presset af samfundets og eget accelererende tempo.

Vi skal hele tiden være på vej. Vi må ikke spille tiden.

"I morgen er der også en dag", synger Andreas Odbjerg.

Du føler dig svag

Men lyset vender tilbage

I morgen er der os' en dag

Tænd ikke motoren, straks vinden går ud af dit sejl.

I morgen er der også en dag.

Vinden vender tilbage.

Der er blevet en stigende tendens til at vende blikket ned og indad i stedet for op og ud.

Forklaringer og meningen med livet, som vi tidligere fandt gennem religionen, søges nu i vores følelser og i psykologien.

Psykologiseringen skubber os væk fra hinanden og overgør betydningen af vores følelser. Det er tid til, at vi vender blikket mere væk fra os selv. Sætter mål sammen med andre og indgår i fællesskaber, hvor man er noget for andre.

Tidligere biskop over Roskilde Stift, Jan Lindhart, giver os måske svaret, når han bliver spurgt, hvad meningen er med livet?

Kort svarer han: *De andre.*

Kære studenter

Jeg ønsker jer en rigtig god rejse. Der bliver rigeligt at opleve og lave undervejs. Berig din rejse ved at invitere andre med ombord.

Sammen skal I opleve de havne og byer, som roret og ja nogle gange strømmen fører jer til.

Spørg ind til den by, I er kommet til, ikke om vej til den næste.

Kig ud, kig op.

Vejret skifter uundgåeligt undervejs, uanset hvad du selv gør.

Vejret kan du ikke ændre, så brug ikke kræfter på det.

En våd matrosdragt bliver tør igen.

I morgen er der også en dag.

Hermed dimitterer jeg årgang 2022 fra Alssundgymnasiet Sønderborg.

Kilde

Manuskript modtaget fra taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Krigen i Ukraine 2014/2022-, Translokations-/dimissionstale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/jeppe-kragelunds-translokationstale-2022>